

Równoważenie polityki rozwoju – doświadczenia samorządu województwa podkarpackiego

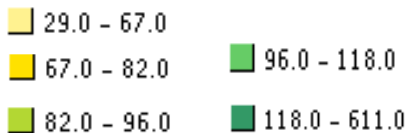
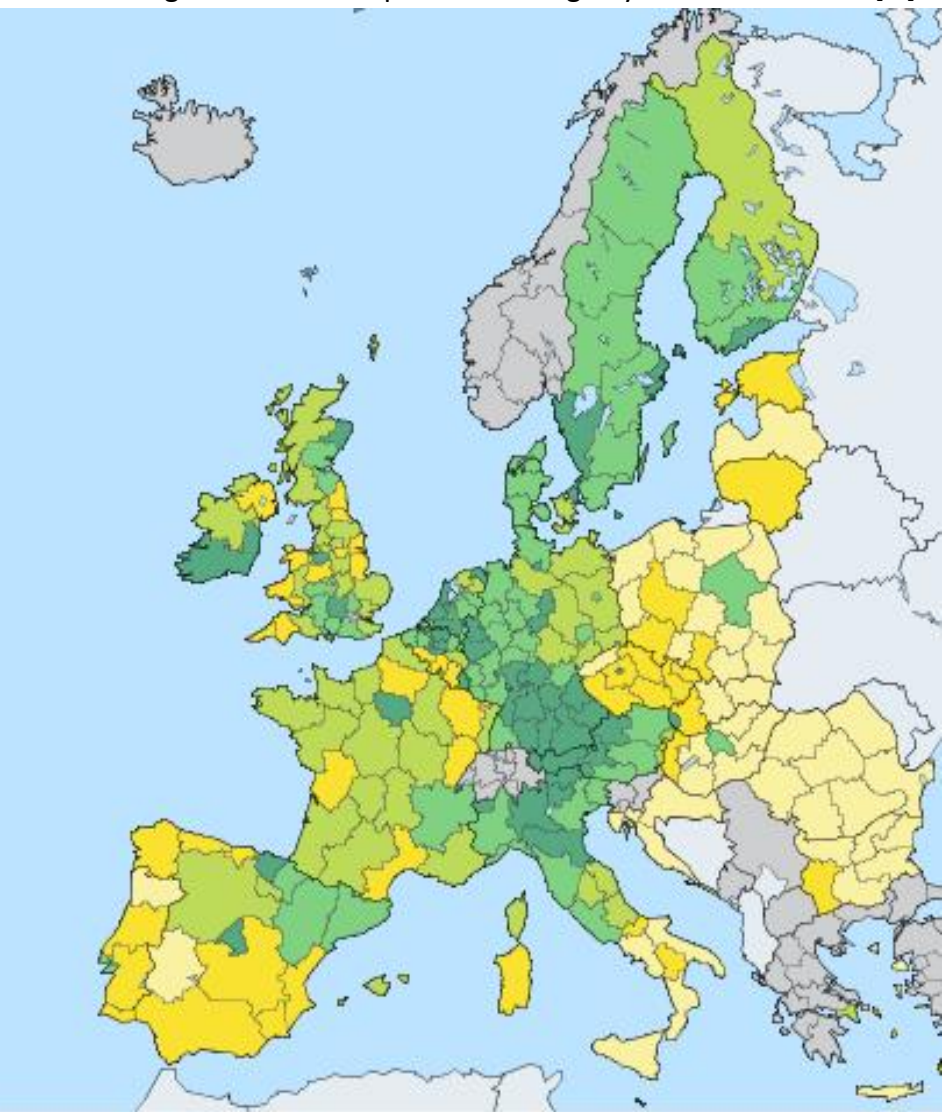
Rzeszów, 18 kwietnia 2018 r.

- ❖ Regionalne i lokalne uwarunkowania rozwoju społeczno – gospodarczego – zróżnicowanie wewnątrzregionalne
- ❖ Równoważenie procesów rozwojowych – regionalne instrumenty oddziaływania
- ❖ Przykłady działań samorządu województwa podkarpackiego na rzecz równoważenia procesów rozwojowych
- ❖ Podsumowanie i wnioski

Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według parytetu siły nabywczej na tle regionów UE-28 w podziale na regiony NUTS-2 w 2016 r. [%]

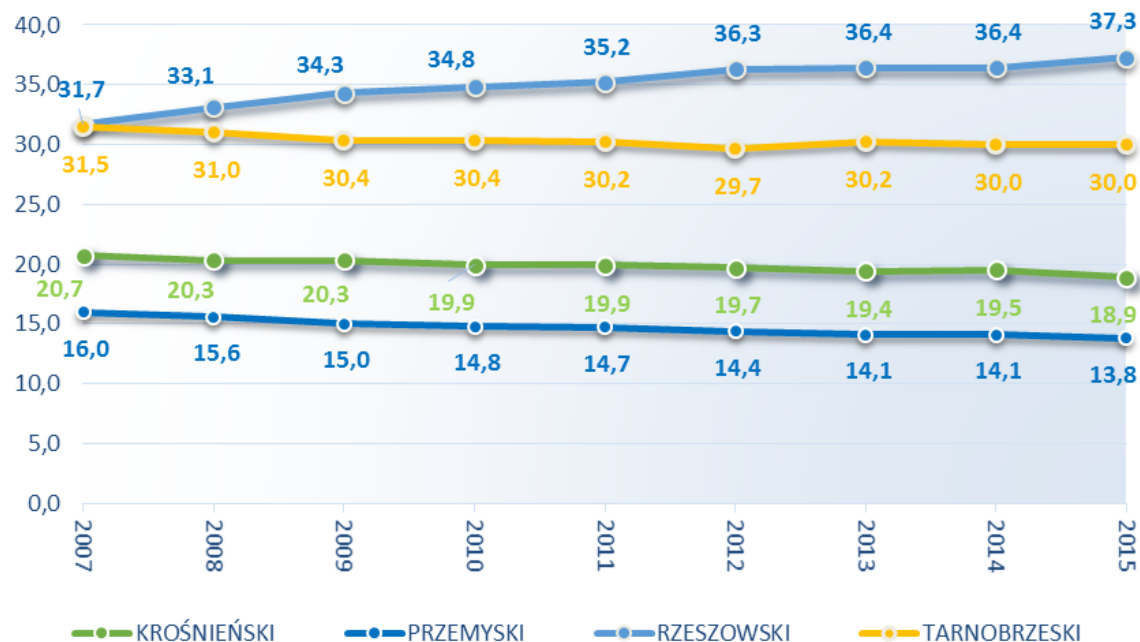

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

- ❖ **Podkarpackie w grupie regionów słabiej rozwiniętych gospodarczo** – w 2016 r. osiągnęło 48% średniej unijnej wartości PKB *per capita* mierzonej parytetem siły nabywczej (14. miejsce w kraju)
- ❖ **Region przy granicy zewnętrznej UE** – niestabilność polityczna wschodu, granicy, peryferyjność położenia, problemy migracyjne
- ❖ **Problemy społeczne** – jedna z najwyższych stóp bezrobocia w kraju – luty 2018 r. to 9,9% (14 miejsce w kraju), niskie dochody ludności – średnie wynagrodzenie w 2016 r. to 3653,67 zł (15. miejsce w kraju)
- ❖ **Najmniejszy wskaźnik urbanizacji w kraju** - 41,2%, (kraj 60%) - duże znaczenie obszarów wiejskich, rozproszone osadnictwo
- ❖ **Wysoka dynamika rozwoju** - W 2015 r. odnotowało wzrost 4,8 % względem roku poprzedniego, przy średniej dla województw 4,6 % (6 miejsce w kraju)

W województwie podkarpackim widać bardzo **silne zróżnicowania wewnątrzregionalne**: północ i zachód – południe i wschód.

Wykres: Produkt Krajowy Brutto ogółem (w cenach bieżących) dla podregionów województwa podkarpackiego w latach 2007 – 2015, województwo = 100

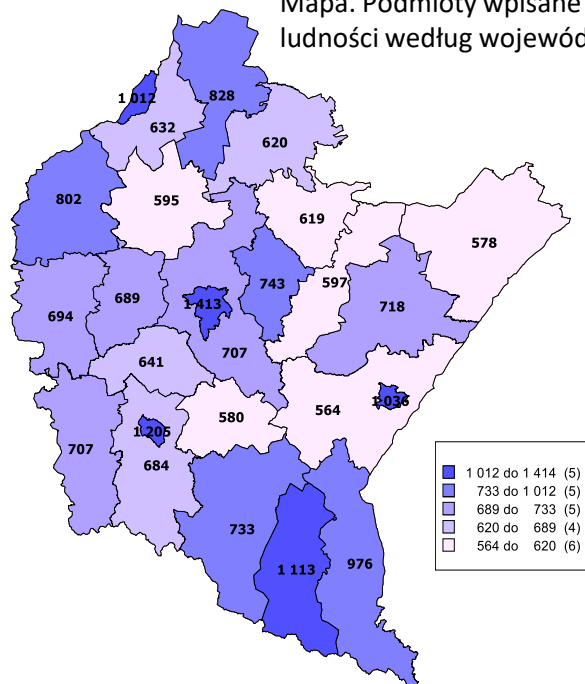

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

Zróżnicowania wewnątrzregionalne miasto - obszary wiejskie

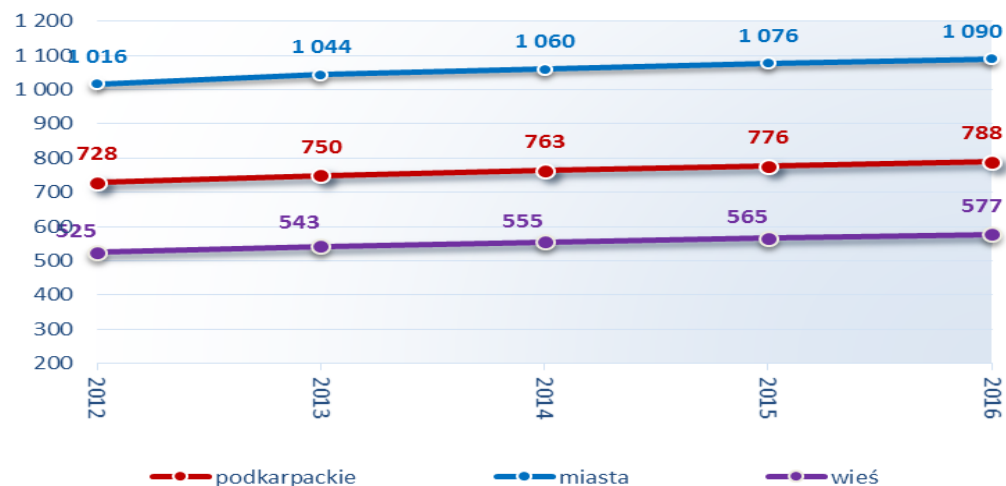

Mapa. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys.
ludności według województw w 2016 r.

Terytorialne zróżnicowanie przedsiębiorczości. Wskaźnik przedsiębiorczości przybiera wyższe wartości dla zachodniej części regionu. Względnie wysoki poziom wskaźnika w powiatach bieszczadzkim i leskim spowodowany jest m.in. względnie niską gęstością zaludnienia.

Wykres. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w latach 2012 - 2016

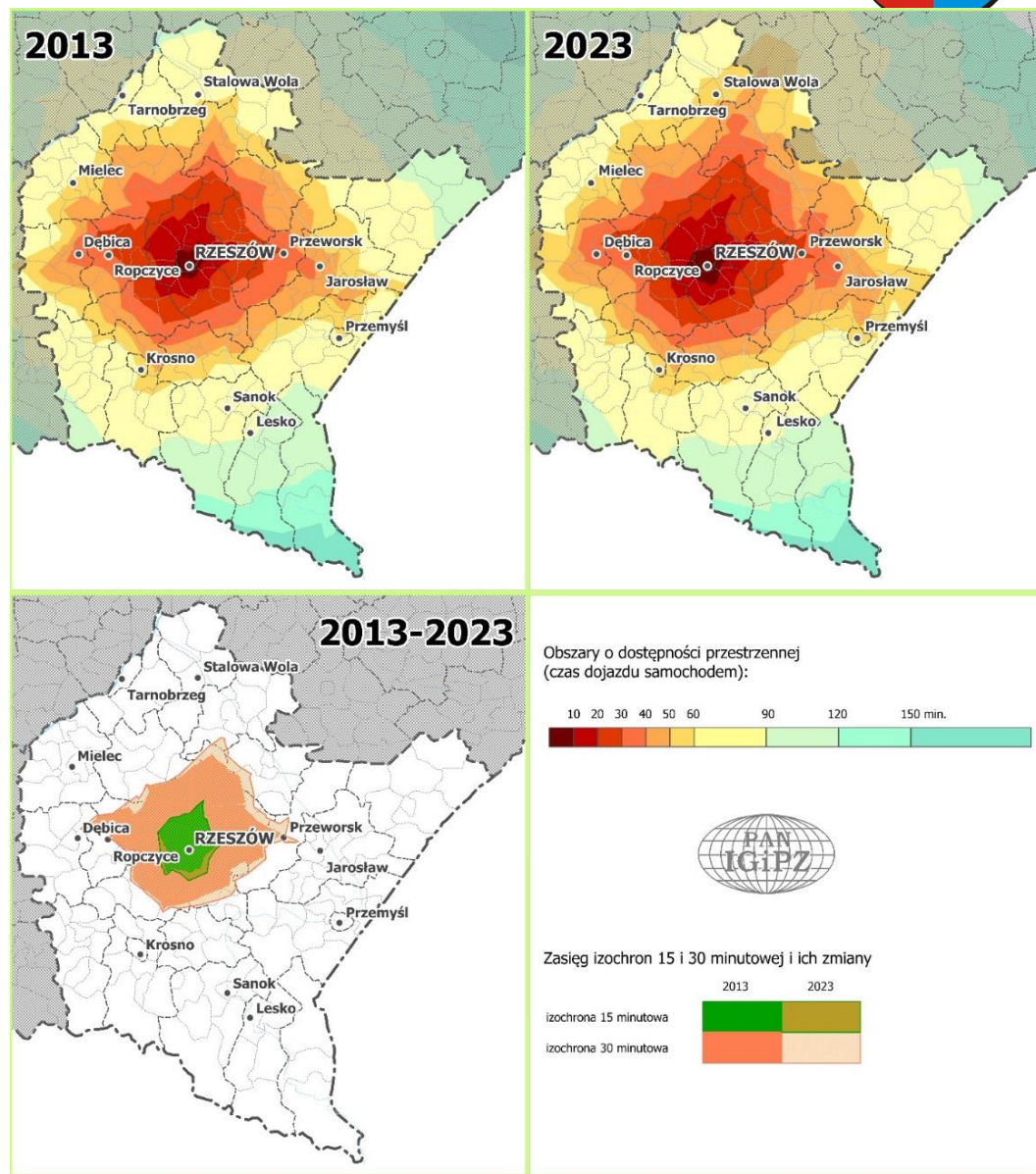

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS-BDL

W 2016 r. w stosunku do 2012 r. **liczba podmiotów** przypadająca na 10 tys. ludności w województwie **wzrosła o 8,24%**. Na wsi zanotowano **wyższy wzrost** analizowanego wskaźnika – 9,9% niż w mieście – 7,28%.

❖ Pomimo pozytywnych zmian w ostatnich latach województwo wciąż cechuje słaba dostępność komunikacyjna (istnieją **duże różnice w dostępności** między relatywnie **dobrze dostępną północno-zachodnią** częścią województwa, a obszarem południowo-wschodnim, w tym w szczególności bardzo **słabo dostępnym obszarem Bieszczad**).

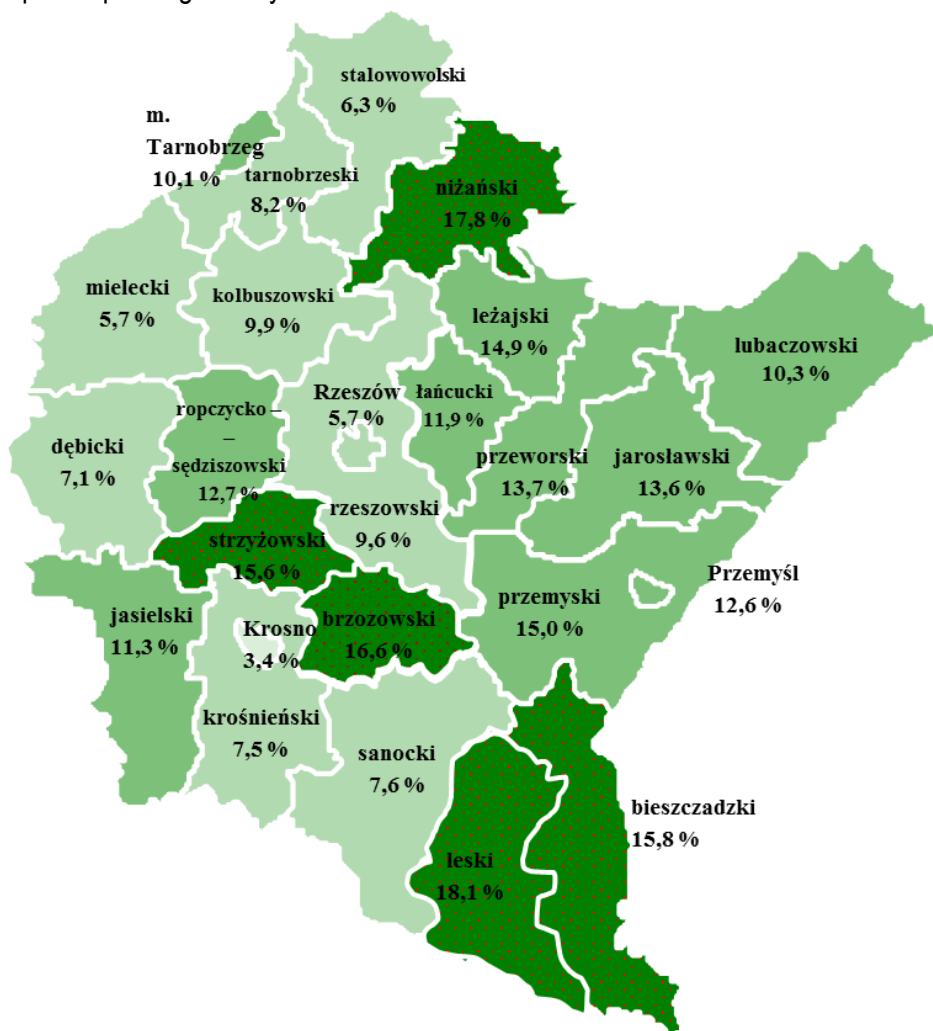
❖ Najdalej wysunięty obszar Bieszczad posiada dostępność przestrzenną przekraczającą 150 min. (samochodem osobowym)

Zróżnicowania wewnątrzregionalne

Mapa. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach województwa podkarpackiego w lutym 2018 r.

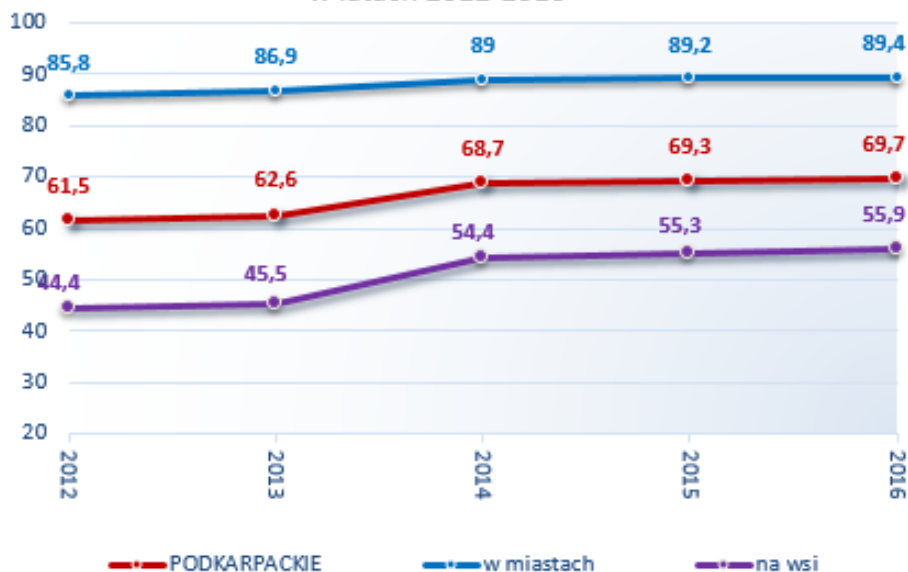

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP.

- ❖ W województwie podkarpackim zarówno **stopa bezrobocia rejestrowanego**, jak i **wysokości wynagrodzeń** są silnie zróżnicowane wewnątrzregionalnie.
- ❖ **Najwyższą wartość** stopy bezrobocia w lutym 2018 r. odnotowano w powiatach: leskim (18,1%), niżańskim (17,8%), brzozowskim (16,6%), bieszczadzkim (15,8%), strzyżowskim (15,6%).
- ❖ **Najniższą** stopę bezrobocia w lutym 2018 r. odnotowano w: Krośnie (3,4%) i Rzeszowie (5,7%) oraz w powiatach: mieleckim (5,7%), stalowowskim (6,3%), dębickim (7,1%) i krośnieńskim (7,5%).
- ❖ W 2016 r. **przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto** w podkarpackim wynosiło 3 653,67 zł (15 miejsce w kraju) przy średniej dla kraju 4 290,52 zł. **Najwyższe** wynagrodzenie zanotowano w powiecie m. Rzeszów 4 319,48 zł, **najniższe** w powiecie strzyżowskim 3 088,30 zł.

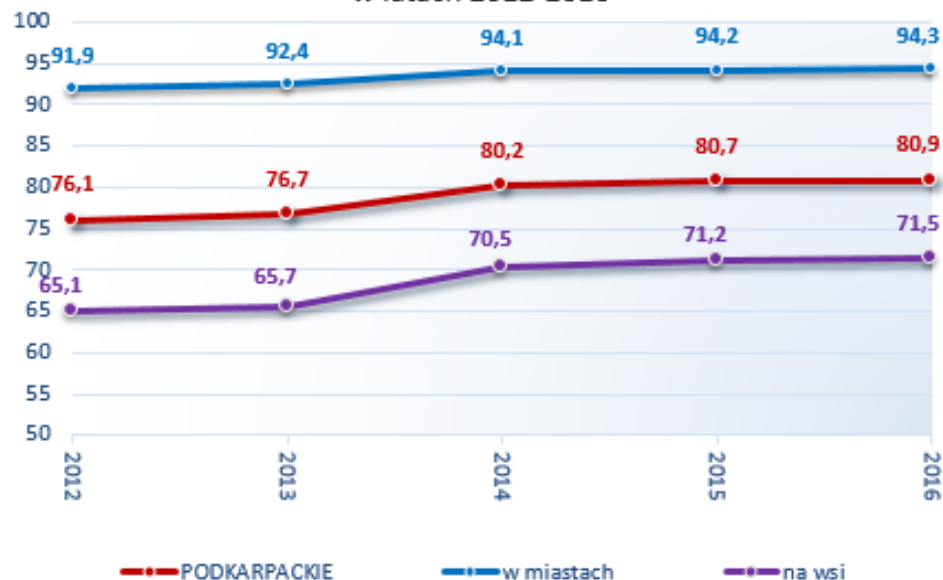
- ❖ W **miastach** korzystających z **sieci kanalizacyjnej** było **89,4%** natomiast na **wsí** odsetek ten był znacznie niższy i wyniósł **55,9%**.
- ❖ W latach **2012 – 2016** w **miastach** wzrost o **4,2 %** natomiast na **terenach wiejskich** aż o **25,9%**.

Wykres: Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej na Podkarpaciu w latach 2012-2016

- ❖ Wśród mieszkańców **miast** z **wodociągu** korzystało **94,3%** osób, natomiast na **wsí** odsetek mieszkańców korzystających z wodociągu wyniósł **71,5%**.
- ❖ W latach **2012 – 2016** udział korzystających z wodociągu wzrósł w **miastach** o **2,61 %** natomiast na **terenach wiejskich** aż o **9,83 %**.

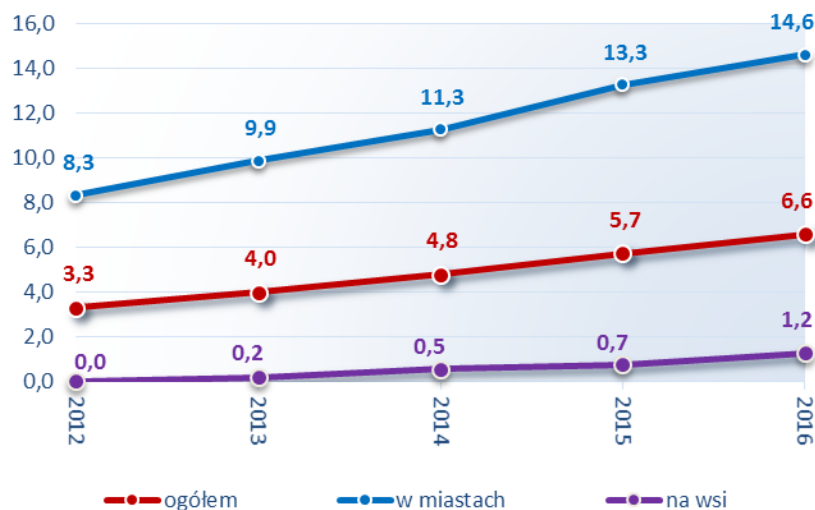
Wykres: Odsetek korzystających z sieci wodociągowej na Podkarpaciu w latach 2012-2016

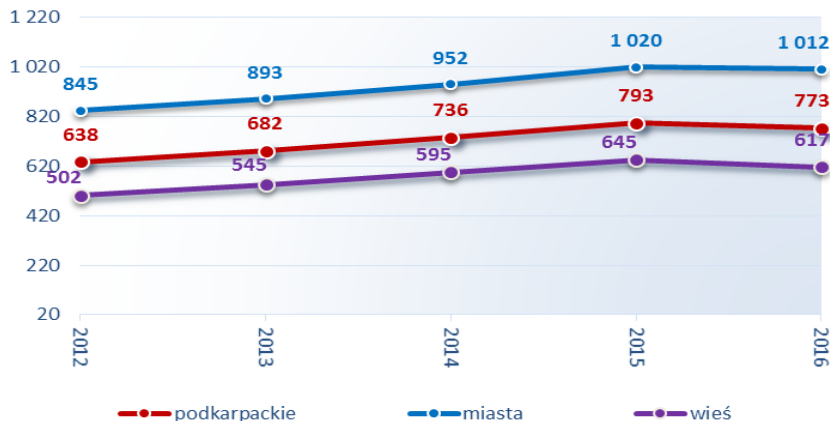
Zróżnicowania wewnątrzregionalne miasto - obszary wiejskie

Wykres. Odsetek dzieci objętych opieką w **żłobkach** w latach 2012-2016 r.

Wykres. Odsetek dzieci objętych **wychowaniem przedszkolnym** w liczbie dzieci w wieku 3-5 lat na 1 tys. ludności w woj. podkarpackim

- ❖ W 2016 r. liczba dzieci objętych opieką żłobkową w porównaniu z 2013 r. **wzrosła** z 2 491 do 3 914 - wzrost o 3,3 p.p.
- ❖ W **miastach** wzrost ten był prawie **dwukrotnie większy** (6,3 p.p.), natomiast na wsi wyniósł 1.2 p.p.
- ❖ Dostęp do usług **wychowania przedszkolnego** oraz poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej wykazuje **silne zróżnicowanie** w układzie miasto-wieś.
- ❖ w 2016 r. w województwie podkarpackim zanotowano **niższą na wsi, niż w mieście** wartość wskaźnika udziału dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat (dla wsi 617 dzieci, a dla miasta 1 012 osoby),
- ❖ W 2016 r. w porównaniu z 2012 r. zanotowano **wzrost** wartości tego wskaźnika **dla wsi o 22,9%**. W mieście zanotowano **wzrost o 19,76%**.

Zróżnicowania obszarów wiejskich

W województwie podkarpackim tereny wiejskie zajmują powierzchnię 1 664 870 ha, co stanowi **93,3% obszaru województwa**.

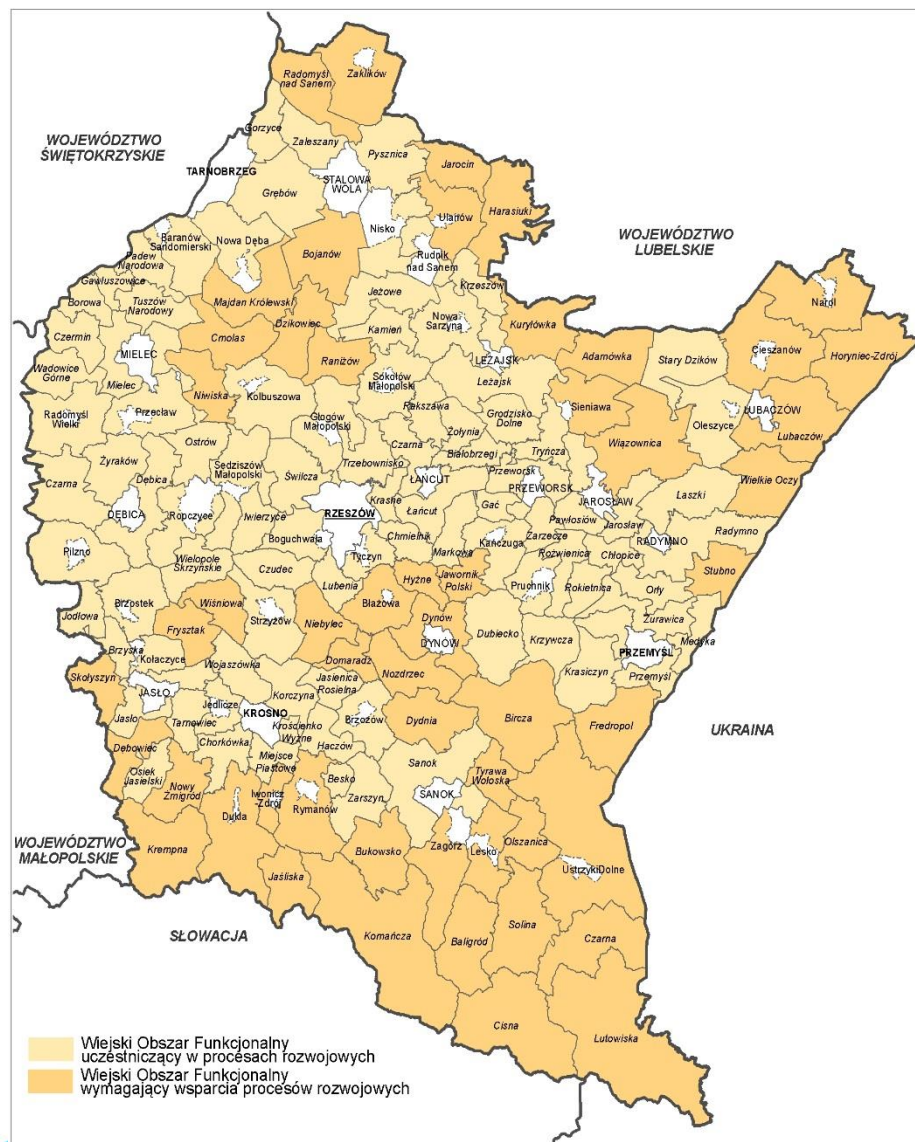
Na wsi mieszkało (2016 r.) **1 251 508 osób**, tj. **58,82 %** ogółu ludności.

Tylko 41,18% ludności w województwie, to osoby stale mieszkające w mieście.

Podział obszarów wiejskich na:

- ❖ Uczestniczące w procesach rozwojowych
- ❖ Wymagające wsparcia procesów rozwojowych

Występujące wielorakie różnice wymagające zróżnicowania działań.

Instrumenty oddziaływania samorządu województwa

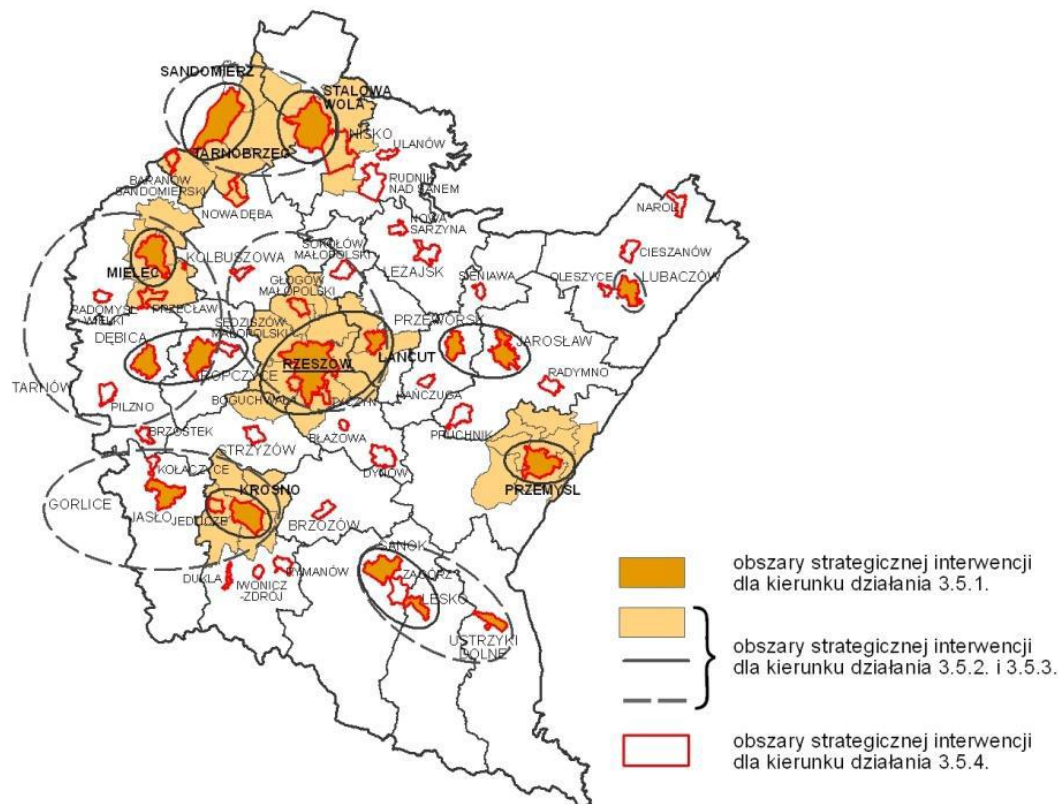

- ❖ **Strategia rozwoju województwa** – najważniejszy dokument programowy samorządu województwa
- ❖ **Regionalna Strategia Innowacji** – wskazanie kluczowych sektorów gospodarki
- ❖ **Regionalny Program Operacyjny** – Zarząd Województwa pełni rolę Instytucji Zarządzającej
- ❖ **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich** - Zarząd Województwa pełni rolę Instytucji Wdrażającej/Pośredniczącej
- ❖ **Programy strategiczne/programy rozwoju** – uszczegółowienie zapisów srw, tworzone w odniesieniu do sektorów lub obszarów
- ❖ **Programy finansowane z budżetu województwa** – wsparcie dla wybranych kategorii podmiotów i działań
- ❖ **Wojewódzki Urząd Pracy oraz wojewódzkie jednostki organizacyjne** - działają w obszarze: rynku pracy, przedsiębiorczości, oświaty, kultury, zdrowia
- ❖ **Wyspecjalizowane podmioty** utworzone przez samorząd województwa, działające na rzecz rozwoju gospodarczego – agencje rozwoju, PFR, PCI.

Zróżnicowania terytorialne - model rozwoju

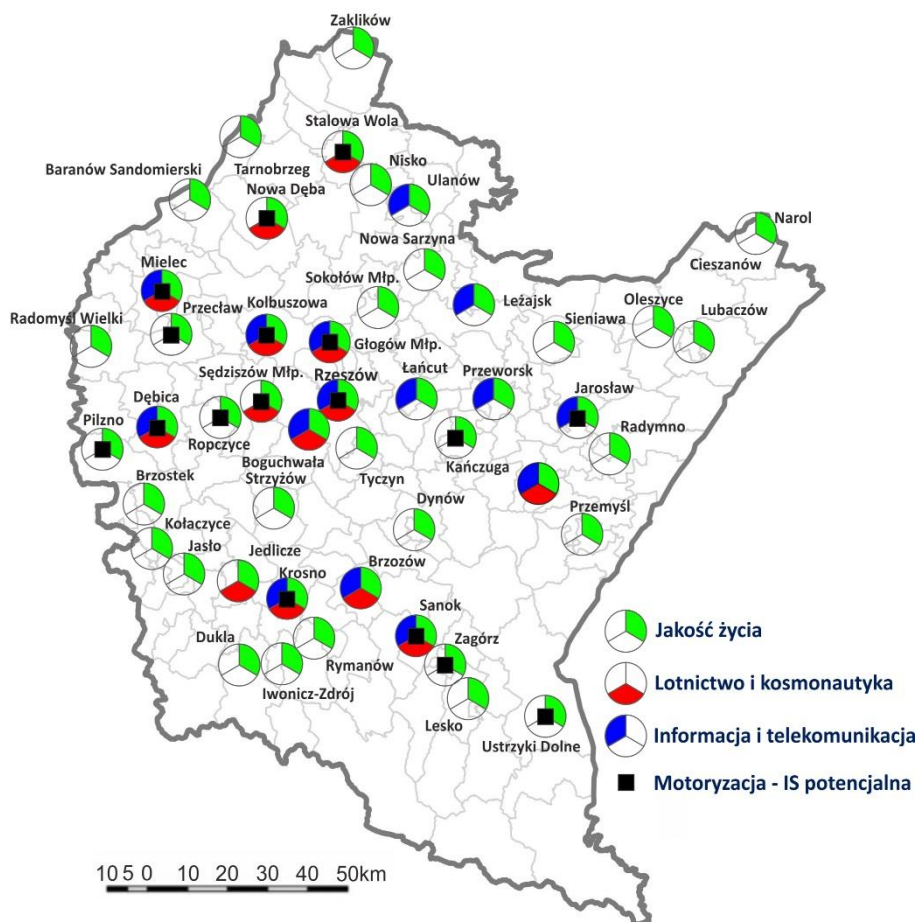

- ❖ Przyjęty w Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2020
- ❖ Równomierny rozwój województwa w oparciu o istniejące i kształtujące się **bieguny oraz strefy wzrostu**, tworzone przez **Rzeszów a także ośrodki subregionalne i powiatowe**
- ❖ **Wzmacnianie i dywersyfikacja funkcji ośrodków miejskich**
- ❖ **Wsparcie szans rozwojowych obszarów wiejskich.**
- ❖ **Rozprzestrzenianie się procesów rozwojowych** ponad granicami administracyjnymi
- ❖ **Oddziaływanie ośrodków miejskich** na otaczające je obszary wiejskie

opracowanie graficzne: Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie

Mapa: Rozmieszczenie Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji

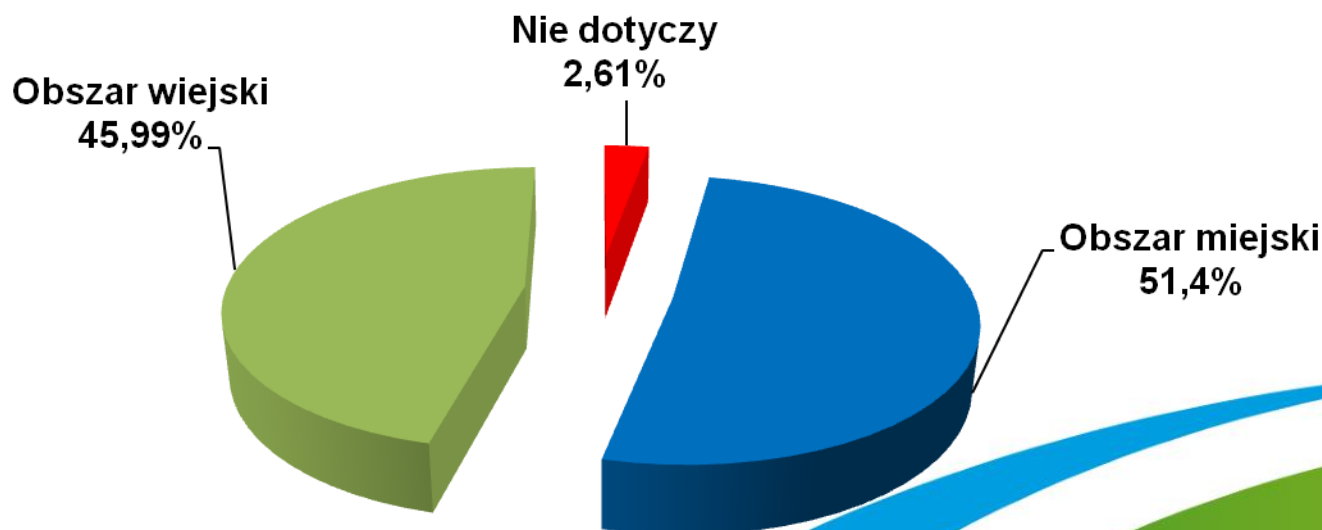

- ❖ Zostały zidentyfikowane i wskazane w **Regionalnej Strategii innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020** na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3).
- ❖ Są rezultatem wyboru bazującego przede wszystkim na **regionalnych atutach i endogenicznych zasobach**, w tym także w aktualnej i przyszłej działalności naukowo-badawczej i przedsiębiorczości.
- ❖ **Przestrzenne rozłożenie regionalnych inteligentnych specjalizacji**
 - lotnictwo i kosmonautyka – centralnie,
 - motoryzacja – północ i południe,
 - jakość życia – południe i wschód,
 - informacja i telekomunikacja – obszar całego województwa.

Założenia RPO WP 2007-2013 - ta sama kwota na obszary wiejskie i miejskie, czyli 583 849 861 EUR (2 586 396 499,24 PLN).

Od początku realizacji Programu zakończono realizację 2 592 projektów o wartości dofinansowania z EFRR 4 964 892 218,22 PLN:

- ❖ na obszarach miejskich 1 335 projektów - łączna wart. dofinansowania 2 552 184 283,68 PLN (**51,4%**),
- ❖ na obszarach wiejskich 1 168 projektów - łączna wart. dofinansowania 2 283 135 368,38 PLN (**45,99%**).

Założenia RPO WP 2014-2020:

- ❖ obok analizy zróżnicowań, potrzeb i potencjałów rozwojowych uwzględniono także wyzwania terytorialne;
- ❖ zapisy Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020 - punkt wyjścia przy programowaniu;
- ❖ województwo podkarpackie cechuje jeden z najniższych w kraju wskaźnik urbanizacji - zrównoważony rozwój wymusza uwzględnianie sytuacji na obszarach wiejskich;
- ❖ **minimum 11% alokacji programu, tj. min. 232,6 mln EUR na wsparcie obszarów wiejskich.**

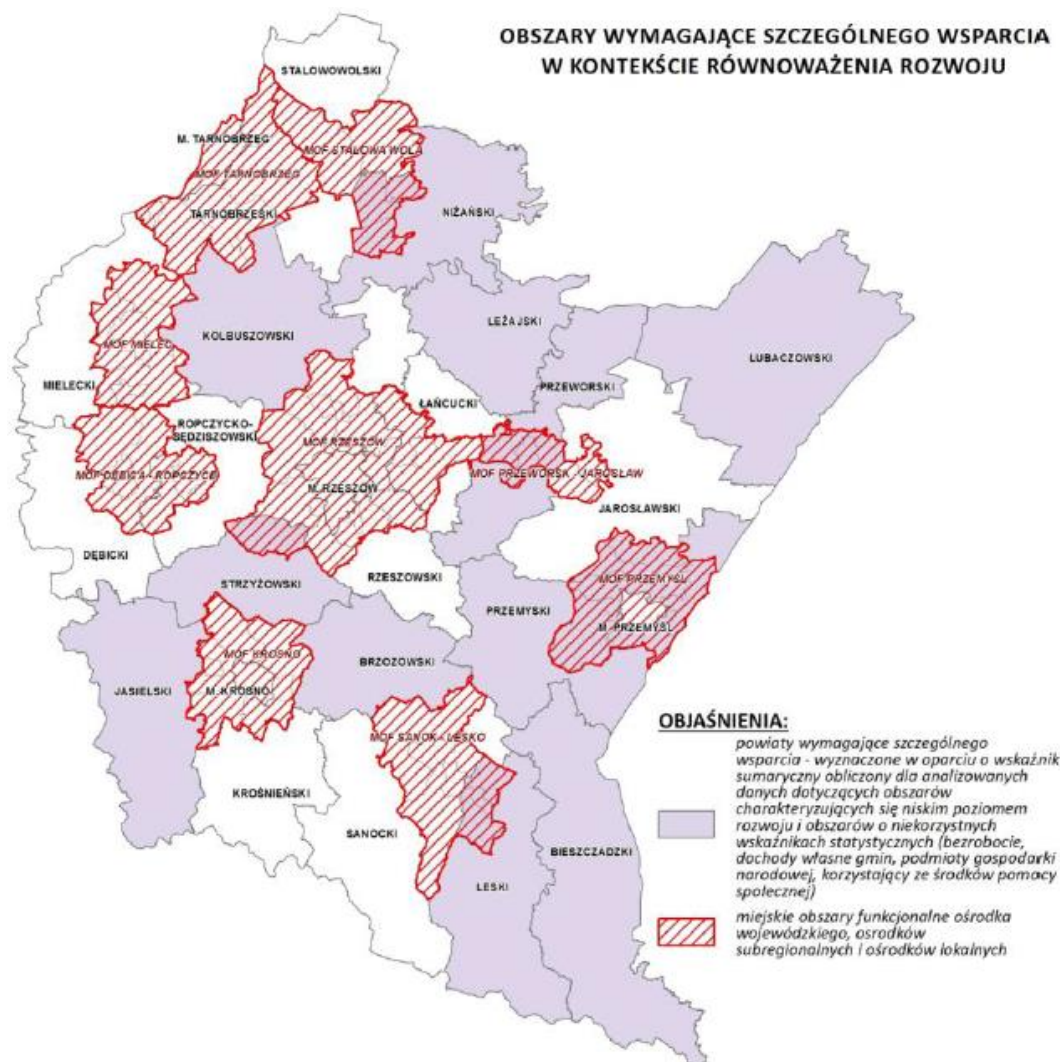
Wg stanu na 31.12.2017 r. - kwota zaangażowana w okresie sprawozdawczym na wsparcie obszarów wiejskich – **1 571 637 478,33 PLN, 17,84% alokacji RPO WP 2014-2020** (wg kursu 1 euro = 4,1670 PLN).

Miejskie Obszary Funkcjonalne regionalnych biegunów wzrostu

Obszary wymagające szczególnego wsparcia RPO WP 2014-2020

Zostały wyznaczone w oparciu
o wskaźniki sumaryczne dotyczące
obszarów charakteryzujących się niskim
poziomem rozwoju i obszarów
o niekorzystnych wskaźnikach
statystycznych (tj. bezrobocie, dochody
własne gmin, podmioty gospodarki
narodowej, korzystający ze środków
pomocy społecznej).

**Przewidziane preferencje na
poziomie działań dla projektów
realizowanych na obszarze
szczególnego wsparcia.**

Instrumenty równoważenia procesów rozwojowych

Programy strategiczne

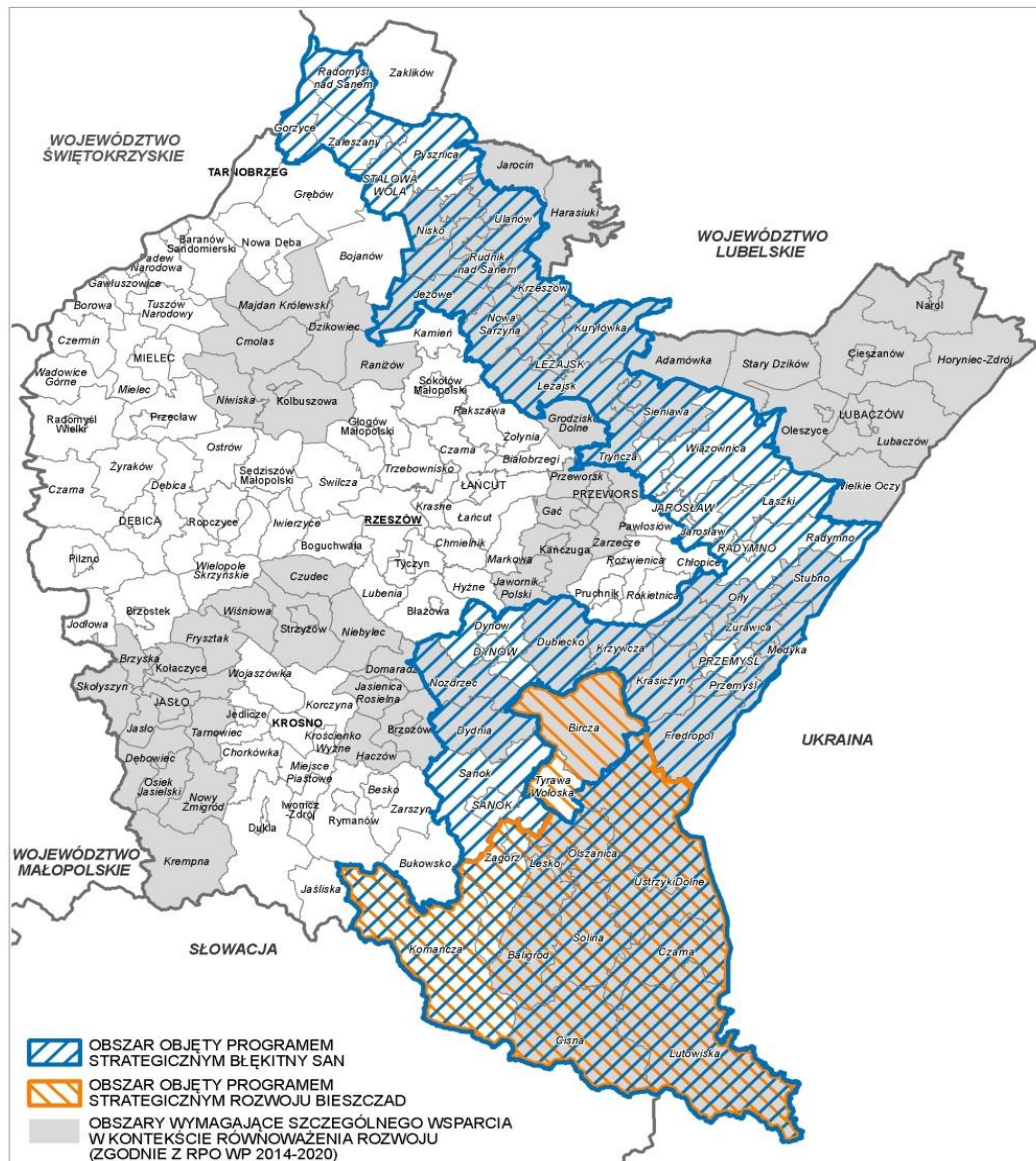
Program Strategiczny „Błękitny San”

Program obejmujący 48 jst. wzdłuż
rzeki San

Strategiczny Program Rozwoju Bieszczad

Program obejmujący 12 gmin
bieszczadzkich

**Dodatkowe preferencje punktowe
w ramach RPO 2014-2020
oraz w PROW 2014-2020
dla JST objętych Programami**

Preferencje punktowe w RPO WP 2014-2020 dla podmiotów uczestniczących w PSBS i PSRB

Liczba dofinansowanych projektów	Wartość udzielonego dofinansowania	Wartość podpisanych umów o dofinansowanie
426	968 418 922,31 zł	1 479 526 546,97 zł

Preferencje punktowe w PROW 2014-2020 dla podmiotów uczestniczących w PSBS

Liczba dofinansowanych projektów	Wartość udzielonego dofinansowania	Wartość podpisanych umów o dofinansowanie
23	37 656 634 zł	59 180 655 zł

Budżet środków przewidzianych dla województwa podkarpackiego w ramach PROW 2007-2013 wynosił ok. 810 mln zł. Według stanu na 31 grudnia 2017 r.:

- ✓ złożonych zostało 5 tys. wniosków o przyznanie pomocy,
- ✓ w realizacji znajduje się 3,5 tys. umów/wydanych decyzji.
- ✓ beneficjenci złożyli 4 tys. wniosków o płatność,
- ✓ zakończonych zostało blisko 3 tys. operacji.

**Łączne środki publiczne przeznaczone na realizację PROW 2014-2020 wyniosą:
13 513 295 000 EUR., w tym z budżetu UE : 8 598 280 814 EUR. (EFRROW).**

Działania samorządowe:

I. Scalanie gruntów

II. Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich:

- Gospodarka wodno-ściekowa (*inwestycje realizowane poza aglomeracjami*)
- Budowa lub modernizacja dróg lokalnych
- Budowa lub modernizacja targowisk
- Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego
- Remont obiektów pełniących funkcje kulturalne oraz kształtowanie przestrzeni publicznej

III. Leader:

- tworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego
- rozpoczęcie lub rozwój działalności gospodarczej
- ogólnodostępna infrastruktura turystyczna, rekreacyjna, kulturalna lub drogowa
- aktywizacja lokalnej społeczności (szkolenia, promocja, kultywowanie dziedzictwa lokalnego).

Podsumowanie i wnioski

- ❖ **Wzrost znaczenia samorządu województwa** w realizacji polityki rozwoju – wzrost udziału środków wdrażanych regionalnie w ramach Polityki Spójności.
- ❖ **Rozwój myśli strategicznej o regionie oraz świadomość odpowiedzialności za rozwój regionu i właściwe wykorzystanie środków finansowych**, w tym europejskich – opracowanie własnych dokumentów strategicznych i programowych, umiejętność wyboru celów rozwojowych, wdrożenie instrumentów monitoringu (ROT).
- ❖ **Możliwość wykorzystania doświadczeń samorządu województwa i większego angażowania** regionów w realizację polityk sektorowych - **mogą zarządzać i koordynować politykę o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym.**
- ❖ **Niezbędne jest zróżnicowanie i lepsze dopasowanie polityki regionalnej oraz polityk sektorowych** do profili i potrzeb regionów.
- ❖ **Potrzeba interwencji adresowanych terytorialnie** – możliwość doboru instrumentów dostosowanych do uwarunkowań terytorialnych.
- ❖ **Ukierunkowanie terytorialne** – Obszary Strategicznej Interwencji, poszukiwanie modelu rozwoju zrównoważonego terytorialnie – potrzeba większego uelastycznienia instrumentów.

Podsumowanie i wnioski

- ❖ Procesy dywergencji w regionach - konieczność poszukiwania **skutecznych mechanizmów rozprzestrzeniania procesów rozwojowych w przestrzeni regionalnej.**
- ❖ **Szczególna rola regionalnych biegunów wzrostu** w prowadzeniu polityki rozwoju – równoważenie.
- ❖ **Ograniczona możliwość kreowania polityki regionalnej** poprzez nowe instrumenty oddziaływania - prawne, planistyczne, finansowe, organizacyjne – problemem finansowanie, zdolności absorpcyjne.
- ❖ **Konieczność trafnej identyfikacji potencjałów rozwojowych i wykorzystywania szans.**
- ❖ **Integracja** wokół samorządu województwa podmiotów odpowiedzialnych za kształtowanie procesów społeczno-gospodarczych w regionie – samorząd województwa liderem strony samorządowej.
- ❖ **Włączenie szerokiego grona aktorów**, w tym podmiotów gospodarczych, uczelni, NGO do wspólnej „gry o region”.

Dziękuję za uwagę

dr Paweł Wais

Z-ca Dyrektora Departamentu Rozwoju Regionalnego

Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego
Departament Rozwoju Regionalnego;
e-mail: p.wais@podkarpackie.pl